

ปราสาทนกกหัสติ์

เคยเขียนเรื่องนกกหัสติ์ไปแล้วครั้งหนึ่ง นกกหัสติ์นี้เรียกย่อมาจากคำว่านกกหัสติ์ลิงค์ หรือนกกหัสติ์ลิงค์ คำว่านกกหัสติ์หรือนกกหัสติ์หมายถึง (ผู้มีมือ-งวงช้าง ใช้การได้เหมือนมือคน) ส่วนลิงค์หรือลิงคะ แปลว่าเพศ นกกหัสติ์ลิงค์หรือนกกหัสติ์ลิงค์ จึงหมายถึงนกที่มีลักษณะเหมือนช้าง

วรรณกรรมเกี่ยวกับจักรวาลวิทยาเชิงพุทธพูดถึงนกกหัสติ์ว่าเป็นนกกำจัดซากศพของชาวอูตรกุรุทวีป เวลามีคนตาย ชาวทวีปนั้นจะห่อศพด้วยผ้าแดงแล้ววางไว้ในที่โล่ง แล้วเจ้านกกินศพชนิดนี้จะบินมาขย้ำเอาซากไปกำจัดให้จางจนดับวับไปเลยเป็นที่มาของการสร้างปราสาท นกกหัสติ์ของชาวล้านนา การสร้างปราสาทนกกหัสติ์สำหรับรองรับโลงศพปรากฏหลักฐานในหนังสือพงศาวดารโยนก พระยาประชาภิจักรจักรท่านเรียบเรียงไว้ว่า

ลัทธิราช 940 ปีชาล สัมฤทธิศก เดือนอ้าย ขึ้น 12 ค่ำ นางพระยาสุทธิราชเทวีผู้ครองนครพิงค์เชียงใหม่ถึงพิราลัย พระยาแสนหลวงแต่งการศพทำเป็นทิมานบุษบก ตั้งบนหลังนกกหัสติ์ขนาดใหญ รอดด้วยเลื่อนแม่สะตึง เชื้อหีบพระศพขึ้นไว้ในบุษบกนั้น แล้วลุดชักไปด้วยแรงคชสาร เจาะพังกำแพงเมืองออกไปถึงทุ่งวัดโลก ก็กระทำฌาปนกิจถวายเพลิง ณ ที่นั้น เคาพร้อมทั้งรูปสัตว์และวิมานที่ทรงศพนันด้วย จึงเป็นธรรมเนียมลาวในการปลงศพเจ้าผู้ครองนครทำเช่นนี้สืบกันมา

ศักราช 940 ตรงกับพุทธศักราช 2121 หากเทียบกับพงศาวดารไทยอาจตรงกับรัชสมัยพระมหาธรรมราชา - พระราชบิดาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ธรรมเนียมการปลงศพเจ้าผู้ครองนครของล้านนาโดยใช้ปราสาทนกกหัสติ์อาจเริ่มต้นตั้งแต่ครั้งกระนั้น ปัจจุบันนี้ไม่มีเจ้าผู้ครองนครแล้วหมดไปแต่เมื่อปีพ.ศ. 2482 เมื่อรัฐบาลไทยยุบตำแหน่งเจ้าหลวงเชียงใหม่ในสมัยของเจ้าแก้วนารัฐ-เจ้าพ่อของเจ้าน้อยอุยกษเกษม แต่การปลงศพเจ้าโดยใช้ปราสาทนกกหัสติ์ก็ยังมีอยู่ จะใช้กับศพเจ้าและศพพระสงฆ์เท่านั้น

ปราสาทนกกหัสติ์เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีความงามทางศิลปะ ความงามมีหลายอย่างนะ บางอย่างงามแต่ไม่เป็นศิลปะเพราะไม่กระตุกหรือกระตุ้นเตือนให้สะท้อนสะทกทางด้านจิตใจ พุดง่าย ๆ ว่าหากความงามนั้น ๆ ไม่มีผลต่ออารมณ์ก็ไม่เข้าข่ายความงามทางศิลปะ

สาว ๆ สมัยนี้ก็ต้องพยายามปรุงแต่งรูปโฉมสุดลิมทิมประตุ เพราะปรุงแต่งธรรมดาไม่กระตุ้นอารมณ์ไอ้เข้าไอ้ไขงเสียแล้ว ก็เลยกลายเป็นภาระอันหนักหน่วงของสาวยุคนี

เดี๋ยวนี้ปราสาทนกกหัสติ์มักใช้กับการส่งสการทานคราบของครูบาสังฆะเจ้าเป็นพื้น ด้วยว่าผู้สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนครเหลืออยู่น้อย หากครูบาสังฆะเจ้ามรณภาพลงครัทธาชาวบ้านจะเตรียมการกันเป็นปีที่เดียว บางแห่งชาวบ้านจะสร้างปราสาทนกกหัสติ์กันเอง แต่บางแห่งอาจจ้างสล่าหรือนายช่างผู้ชำนาญชาญฉลาดจัดสร้างให้ สนนราคาว่ากันเรือนแสนไปถึงล้าน คิดไปก็ใจหายนะ เงินเป็นแสนเป็นล้านมลายหายวับไปกับไฟ แต่คิดไปอีกที เงินแสนเงินล้านที่ว่ามันไม่ได้หายไปไหน แต่มันหมุนเวียนเปลี่ยนมือ มันกระจายกันไปโน่นหนูนุ่นต่าง ๆ อย่างคนชายกระดาศ คนผลิตกระดาศ คนขายดอกไม้ คนปลูกดอกไม้เป็นต้น อันนี้คิดแบบท่านทักษิณนะ ถ้าคิดแบบท่านชวนหรือท่านอภิสิทธิ์ ไม่รู้จะคิดอย่างไรเพราะไม่ค่อยคุ้นกับวิธีคิดแบบท่าน

ปราสาทนกกหัสติ์งามนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือมันงามในจิตใจเด็ก ผู้ใหญ่คงไม่เท่าไรเพราะพบเห็นชินชานอะไรที่อ่อน ๆ ไม่กระทบใจผู้ใหญ่เสียแล้ว หากชิตชานปลงได้ก็ดีไป แต่หากกระเลือกกระสนไขว่คว้า หาอะไรที่มันแรง ๆ มากระแทกใจเพื่อให้รู้สึกกิน่าห้วง

ปราสาทนกกหัสติ์เป็นความงามแบบไท-ไทย ให้เด็ก ๆ ของเราได้ใกล้ชิดความเป็นไท-ไทยบ้างเถิด ก่อนที่เขาจะถูกมอมเมาไปมากกว่านี้ แล้วจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่หลงทาง หาตัวเองไม่พบอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ทั้งหลายในยุคนี

